

TIDSDISTANSE. Ung alder er et dominerende fortrinn i dagens samfunn. Bare i kulturminnefeltet er høy alder en fordel. Eller er tidsdimensjonen på vei ut?

Når er det et kulturminne?

Kommentar

LOTTE SANDBERG, kommentator

RESTER AV bosettinger i Norge går 10 000 år tilbake i tid. De eldste kulturminnene er formelt fredet. Kulturminneloven fastslår automatisk fredning av alle kulturminner fra før Reformasjonen i 1537.

Men alle kulturminner kan ikke vise til samme høye alder som for eksempel vikingskipene på Bygdøy. Hvor lang tidsdistanse trenger vi egentlig for å vurdere om en gjenstand, et fenomen eller et område kan kalles et kulturminne. Spørsmålet utgjorde tema for ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) fagdag i Riksantikvarens lokaler sist torsdag.

Jovisst, er det en fordel å fredet

«Lokal forankring og vern gjennom bruk er viktige elementer i denne prosessen. Odda trenger det.»

objekter som ennå ikke har nådd ruinstradet; som ennå er i god stand. Men spørsmålet om tid er besværlig og utfordrende. I dag er trolig det avsluttede som har «hatt sin tid», viktigere enn antall år. Bare i løpet av de siste ti årene har spørsmålet om høy alder blitt mindre viktig; mens kulturminnemyndighetene har kastet sitt blikk på Aker Brygge, Nordsjøens oljeboringsplattformer, Odda smelteverk.

Har honnørord som mangfold og tverrsnitt erstattet spørsmålet om aldersverdi? Er vår tids fokus på design, stil og form, årsak til at også samtidarkitektur blir fredet?

Odda smelteverk. Det er utvilsomt mer konflikt rundt vern av nyere kulturminner. Industriummet Odda smelteverk er et eksempel på det. Tomten utgjør en tredjedel av Oddas sentrum, og inkluderer en rekke bygningstyper. Men etter snart ti år uten industriaktivitet – med svært mye diskusjon, folkeavstemning og politikervedtak – vet man ennå ikke hva som skjer.

Stygt og verdiløst, sier noen om det gigantiske industrianlegget. Estetisering av arbeiderkultur, sier andre. Mye tyder imidlertid på at det handler om vern av en viktig «fortelling» – industrihistorien. Det innebærer at anlegget må være mer enn «abstrakt skulptur» for tilreisende. Lokal forankring og vern gjennom bruk er viktige elementer i denne prosessen. Odda trenger det.

Fremtid. Diskusjonen om tid må også inkludere et fremtidsperspektiv. Tidligere riksantikvar Stephan Tschudi-Madsen, hadde rett i sin påstand om at ettertiden alltid vil gi kulturminnevernet rett. Slik er det vel bedre å verne for nye enn for lite.

Men det er neppe nok å være på parti med både fortid og fremtid. Kulturminneåret 2009 fokuserte på hverdagsminner, trolig i håp om en bevisstgjørende effekt. Den offisielle satsingen ble utfyllende og profills. Løsningen ligger ikke i en definisjon som omfatter all aktivitet; gjør alt til kulturminner.

Vernfeltets begrunnelser og kriterier må reformuleres, skjeper. Til det er det nødvendig med diskusjon og åpenhet.

lotte.sandberg@aftenposten.no

Etter snart ti år uten industriaktivitet på Odda smelteverk – med svært mye diskusjon, folkeavstemning og politikervedtak – vet man ennå ikke hva som skjer, skriver kommentatoren.

FOTO: KNUTT OLAV AARÅS